

Builder

11 LISTOPAD 2018
Rok XXII (256) 5zł. w tym 8% VAT

ISSN 1896-0642 INDEKS 351989

9 771896 064001 11 >

100 LAT NIEPODLEGŁEJ

**POLSKA ARCHITEKTURA
I BUDOWNICTWO 1918-2018**

- 6** Patriotyzm gospodarczy
W biało-czerwonych barwach
Tadeusz Barucki
- 18** Architektura II RP 1918–1939
Tadeusz Barucki
- 26** Architektura czasów wojny
Tadeusz Barucki
- 32** Architektura PRL 1945–1989
Tadeusz Barucki
- 38** Polskie produkty – globalne doświadczenia wykonawców
SELENA SA
- 40** Architektura III RP 1989–2018
Tadeusz Barucki
- 48** Bo najważniejsza jest pamięć
UNIBEP SA
- 52** Polski Unibep SA: wiedza, pasja, zaufanie
- 54** Profile firm
„Pod biało-czerwoną flagą”
WISNIOWSKI
- 64** Wyznaczając nowe kierunki
MICHAŁ OKSIŃSKI, Kompas Inwestycji
- 66** Raport – Śladami Przyszłości
MICHAŁ OKSIŃSKI, Kompas Inwestycji
- 72** Największa Grupa w Polsce
GRUPA PSB SA
- 74** Budowle i budowniczość polski niepodległej
dr inż. Stanisław Kaczmarczyk
- 83** Jakość kluczowym parametrem
TEQUM
- 86** Ikony polskiego mostownictwa
prof. dr hab. inż. Jan Billaszczuk, prof. dr hab. inż. Krzysztof Zółtowski
- 92** Nowoczesne podejście w biznesie
Rozmowa z Janem Soczewką, Prezesem Mar-Bud
- 94** Symbole epoki 1918–2018
- 99** Rozwój przede wszystkim
TYNKBUD
- 100** Lekkie ściany osłone
PRUSZYŃSKI
- 102** Symbole epoki 1918–2018
- 115** Międzynarodowe Targi Poznańskie – dawniej i dziś
- 116** Funkcjonalność wnętrza budynku AWF Warszawa
dr inż. arch. Konrad Styka, Wydział Architektury Wnętrz Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie
- 122** Krakowski modernizm międzywojnia
arch. Kinga Zemła
- 126** Kwartał miejski
arch. Andrzej M. Choldziński
- 130** Symbole epoki 1918–2018
- 148** Lud wejźcie do Śródmieścia
prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Ryńska
- 152** Florencki konstrukttywizm
prof. dr hab. inż. arch. Elżbieta Ryńska
- 154** Wokół Supersamu
arch. Piotr Kwasięborski
- 160** Wertykalizm przełamany
arch. Kinga Zemła
- 164** Symbole epoki 1918–2018
- 174** Teatr to wydarzenie
arch. Stanisław Dierko
- 178** Architektoniczny płomień
dr arch. Ratala Barycz
- 182** Wzdłuż muru
arch. Oskar Grabczewski
- 185** Mały Asyż
arch. Andrzej M. Choldziński
- 186** Betonowe haiku
arch. Oskar Grabczewski
- 188** W stronę modernizmu
arch. Oskar Grabczewski
- 190** Nowe serce miasta
arch. Justyna Buduch
- 196** Historia w kamieniu
Paweł Grodzicki, Krzysztof Budzisz
- 200** WSC Witold Szymanik i S-ka
- 202** PREZENTACJE WSPÓŁCZESNYCH
BIUR ARCHITEKTONICZNYCH
- 206** AMC – Andrzej M. Choldziński
- 210** APA Wojciechowski Architekci
- 214** FS&P ARCUS
- 218** Biuro Architektoniczne Barycz i Saramowicz
- 222** WIZJA Biuro Architektoniczne
- 224** Marek Budziński Architekt
- 228** JEMS Architekci
- 232** Konior Studio
- 234** KWK Promes
- 236** Biuro Projektów Lewicki Latak
Kuryłowicz & Associates
- 240** OVO Grabczewscy Architekci

Maksymilian Thullie (1853-1939)

Specjalista z zakresu teorii budowy mostów, rektor Szkoły Politechnicznej we Lwowie. Po odbyciu studiów w Akademii Technicznej we Lwowie i na Politechnice w Wiedniu pracował jako urzędnik na kolei lwowsko-czerniowieckiej. W 1878 r. rozpoczął pracę w Szkole Politechnicznej (Politechnice Lwowskiej), gdzie habilitował się na podstawie pracy *O Krzywych Influenecjach*, a od 1894 r. był profesorem zwyczajnym. Był kierownikiem Katedry Budowy Mostów (1890-

Bank Gospodarstwa Krajowego w Warszawie

Bank Gospodarstwa Krajowego został utworzony w 1924 roku z inicjatywy ówczesnego premiera i ministra skarbu Władysława Grabskiego w wyniku połączenia czterech instytucji bankowych. Szybki rozwój Banku zdecydował o konieczności budowy jego siedziby. W celu wyłonienia architekta i projektu ogłoszono konkurs, którego laureatem został architekt Rudolf Świerczyński, ówczesnie profesor i dziekan Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Przed rozpoczęciem projektu Świerczyński odbył podróż studialną do siedzib największych banków europejskich. Gmach zaprojektowany został do roku 1928, a budowę rozpoczęto 21 maja 1928 i ukończono ją w bardzo szybkim oraz sprawnym tempie do 6 grudnia 1931 roku. Siedziba banku była wtedy jednym z największych obiektów Warszawy; kubatura budynku była równa 110 tysięcy m³, a podany koszt budowy wyniósł 129 złotych za 1 m³, dając budżet całości w kwocie ponad 14 milionów złotych. Elewacje oblicowano malopolskim andezystem, płaskorzeźby zaprojektował Jan Szczepkowski. We wnętrzach zastosowano okładziny z marmuru i alabastru, podłogi z marmurów rodzimych oraz elementy metalowe i stalowe galwanizowane, a także ze stali nierdzewnej matowej. Bogaty był

Fot. Dawid Chybański

1921 r.), dziekanem Wydziału Inżynierii i Wydziału Inżynierii Wodnej, dwukrotnie rektorem (w roku akademickim 1894/95 i 1910/11). Opracował ponad 260 prac naukowych, w tym pierwsze polskie podręczniki z zakresu budowy mostów wszystkich typów, m.in.: *Teoria mostów* (1885 r.), *Podręcznik statyki budowli* (1886 r.), *Mosty blaszane* (1893 r.), *Mosty sklepiane* (1902 r.), *Mosty kamienne* (1908 r.), *Mosty łukowe i wiszące* (1909 r.), *Mosty żelbetowe* (1921 r.), *Naprzęgnięta drugorzędne w belkach kratowych* (1928 r.). Był wieloletnim radnym Rady Miasta Lwowa oraz senatorem I, II i III kadencji w II RP.

prof. Barbara Rymsza

wystroj w witraże i wystrój malarski. Przed wojną zrealizowano pierwszą część z całości objętej projektem konkursowym: 7-kondygnacyjną pierzeję od strony Alei Jerozolimskich i 5-kondygnacyjną od strony ul. Nowy Świat. W bardzo interesujący sposób uzyskano monumentalność budowli, poddając równowadze kompozycyjnej asymetrię wysokości narożnika urbanistycznego i całej bryły, między innymi poprzez monumentalny obwódowy gzyms koronujący ponad czwartą kondygnacją poprowadzony na wzór florenckich Palazzo, a nad nim poprzez uskokową tektonikę zigguratu czy też haussmanowską część wyższej od strony Alei Jerozolimskich.

Kryzali wejściowy, narysowany w wielkim porządku o wysokości trzech kondygnacji, symetrycznie umieszczony w elewacji północnej od strony Alei Jerozolimskich, dopełniał obowiązkowo klasycystycznej kompozycji pozostającej w równowadze z widocznym zamianem modernistycznym kształtowania bryły. Tektonika rytmów kamiennych elewacji przypomina natomiast Szkołę Chicagowską, zakotwiczoną w swej modernistycznej interpretacji florenckiego renesansu. Ta równowaga pomiędzy wpływami modernistycznymi a referencjami i odniesieniami do kompozycji klasycznej oraz do historycznych wątków kulturowych stanowi o sile i ponadczasowości tego gmachu. Dzięki talentowi Rudolfa Świerczyńskiego ta wielowątkowa równowaga tworzy gmach raczej twórczo ewoluujący w strumieniu kulturowym Warszawy niż demirgicznie rewolucyjny.

Andrzej M. Choleziński

Rudolf Świerczyński (1887-1943)

Studiował m.in. w Instytucie Politechnicznym w Warszawie (1903), Szkole Sztuk Pięknych w Warszawie (1904), Wydziale Budowlanym Politechniki w Darmstadt (1905), Politechnice w Dreźnie. Finalnie w 1910 r. uzyskał dyplom inżyniera architekta. Praktykę podjął w pracowni Fritz Schumacher w Hamburgu, w pracowni Józefa Gałęzowskiego w Krakowie, a od 1912 r. w Warszawie. Projektował dwory, pałace i domy mieszkalne na Żoliborzu Oficerskim w Warszawie

Fot. Kamil Kowalek, Arno Wojcicko (Cena Studio)

Willa Kaźmierczaka w Katowicach

Katowicki modernizm, budownictwo jednorodzinne, funkcjonalizm – tak w kilku słowach można opisać willę mecenasa Edmunda Kaźmierczaka autorstwa Tadeusza Michejdy z 1931 roku. Jest pierwszym i jednym z nielicznych przykładów zastosowania żelaznej konstrukcji szkieletowej w domu jednorodzinnym. Szkielet wykonany w ówczesnej Hucie Królewskiej był czynnikiem sprzyjającym szybkiemu ukończeniu budowy oraz zmniejszył ciężar budynku. Stylistyka budowli bliska jest ideom Le Corbusiera. Dzięki konstrukcji szkieletowej oraz ruchomym ściankom działowym można było dowolnie komponować przestrzeń parteru na potrzeby mieszkańców. Jednak mimo to autor nie kopiował prostego stylu francuskiego architekta – forma opisywanej budowli jest wynikiem kilku przenikających się brył, a w elewacji można zauważyć różnorodnej wielkości stolarkę. W 2003 roku wykonano remont wraz z niewielką przebudową i od tego czasu budynek funkcjonuje jako restauracja, obecnie o nazwie „Bohema”.

Kinga Nycz

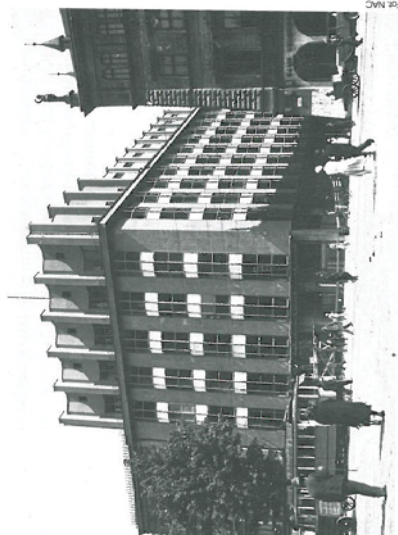
(z Romualdem Guttem), dom własny przy ul. Mysliwieckiej w Warszawie, a także warszawskie siedziby Banku Gospodarstwa Krajowego, Gmach Ministerstwa Komunikacji, Budynek Kierownictwa Marynarki Wojennej, Dom Funduszu Kwaterunku Wojskowego. Główny Urząd Patentowy RP. To również jeden ze współtwórców Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej i jego wykładowca, zaś w latach 1931-34 dziekan WAPW. Pracował w grupie „Praesens” i był członkiem Towarzystwa Urbanistów Polskich i Stowarzyszenia Architektów Polskich. Laureat Grand Prix na Wystawie Światowej w Paryżu w 1937 r. W 1938 r. odznaczony Złotym Wawrzynem

Gmach Towarzystwa Ubezpieczeniowego „Feniks” w Krakowie

Budowa przez austriackie Towarzystwo Ubezpieczeniowe Feniks domu dochodowego przy Rynku w Krakowie wzbudziła wielką publiczną dyskusję. Wnieśli w 1932 roku według projektu Adolfa Szyszko-Bohusza z gruntu nowoczesny gmach, z rytmiczną elewacją kształtowaną przez rząd wykuszny okiennych rodzący *boy-windows*, ekspresjonistyczną wydatną atyką i-przeszkłonymi partiami handlowymi, generował w konserwatywnym Krakowie duże kontrowersje. Śmiały projekt mógł zostać zrealizowany dzięki interwencji przyjaźniącego się z architektem prezydenta Ignacego Mościckiego. Historia przyznała rację Zbigniewowi Pronaszce, który pisał wtedy o budynku, że będzie stanowił „śląd naszej epoki, które wiele nie docenia, a która pozostawi po sobie równie wielką architekturę, jak gotyk lub renesans” (Cyt. za: Michał Wiśniewski, *Adolf Szyszko-Bohusz*, Instytut Architektury, Kraków 2013).

W czasach okupacji oryginalna elewacja „Feniksa” od strony Rynku i w połowie od ul. Św. Jana została zniszczona przez okupanta poprzez dodanie jej historyzującej szkatkaterii projektu Georga Stahla, w stylu specyficznym dla nienawidzących modernizmu niemieckich hitlerowców. Zatem składam tu publicznie postulat, by na stulecie niepodległości wolna Polska przywróciła oryginalny wygląd fasady „Feniksa” jako symbol, że Polski Feniks odrzucił się z popiołów.

dr arch. Rafał Barycz

Fot. MAC

Akademickim Polskiej Akademii Literatury „za wybitne zasługi dla polskiej sztuki w ogóle”.

W jego monumentalnych projektach użyteczności publicznej w Warszawie widać regularne odniesienia do klasycystycznej kompozycji pozostającej w równowadze z widocznym zamianem modernistycznym kształtowania bryły i detalu. Tektonika rytmów kamiennych elewacji jego gmachów przypomina często Szkołę Chicagowską. Architektura ta z finezją tworzy kontynuację i rozwinia zastaną kulturę materialną, ewoluując w kierunku modernizmu, a nie wchodząc na drogę demirgicznego zerwania z przeszłością i rewolucyjnej negacji.

Andrzej M. Choleziński

Tadeusz Tolwiński (1887–1951)

Ukończył studia architektoniczne w Karlsruhe ze specjalnością urbanistyką. W 1913 r. zdał egzamin w Instytucie Inżynierów Cywilnych w Petersburgu i rozpoczął praktykę architektoniczną w Warszawie. Od 1915 r. był jednym z organizatorów Politechniki Warszawskiej. Członek Towarzystwa Opieki nad Zabytkami Przeszłości. To także profesor nadzwyczajny PW.

Fot. Michał Archuleta / Ubu / Ubu / Ubu

profesor zwyczajny Politechniki Warszawskiej oraz na Wydziale Architektury. W latach 1937–38 dziekan tego Wydziału, od 1947 r. jego *doctor honoris causa*. W 1945 roku podjął pracę w BOS. Jego główne dzieła to: projekt

i realizacja zespołu budynków Szkoły Tramwajowej (obecnie III Liceum), Ogólnokształcące przy ul. Rogalińskiej), projekt osady mieszkaniowej – miast-ogrodów: Żabki oraz Podkowa Leśna. Na swoim koncie ma również projekt: odbudowy Teatru Rozmaitości, regulacji targówka i Florentynowa, przebudowy i rozbudowy Zolborza Oficerskiego w Warszawie, willi dla spółdzielni mieszkaniowej Sadyba w Warszawie, regulację i rozbudowę Kalisza, Ciechocinka oraz Lwowa, projekt wiaduktu linii średnicowej w Warszawie. Jako urbanista zrealizował projekty osad mieszkaniowych miast-ogrodów, które do dzisiaj są wzorcem podmiejskich jednostek sąsiedzkich.

Plany regulacyjne Młocin i Żoliborza Oficerskiego, miasta-ogrodu Kamienna Góra i innych siedlisk są uznawane za część polskiej urbanistyki okresu międzywojennego i wzorem do inspiracji oraz twórczego naśladowania. W architektonicznych dziełach Tadeusza Tolwińskiego można zauważyć interesującą ewolucję od polskiej romantycznej klasyfikacji architektury z elementami neobarokowymi (Państwowe Gimnazjum im. Stefana Batorego) do wybitnej interpretacji wczesnego modernizmu wyrastającego z tradycji klasycystycznej (Muzeum Narodowe w Warszawie). Jego urbanistyczne i architektoniczne realizacje tworzą do dziś trwały genotyp polskiego pejzażu miast. Wszelachstronna i wieloaspektowa twórczość Tadeusza Tolwińskiego stanowi ponadczasową część historii polskiej architektury i urbanistyki początku XX wieku.

Andrzej M. Chodźnyński

Prudential w Warszawie

Symbol nowoczesnej Warszawy lat 30., najwyższy wieżowiec w ówczesnej Polsce – tak, chodzi o Prudential – obiekt wybudowany jako siedziba angielskiego Towarzystwa Ubezpieczeń o tej właśnie nazwie. Budynek zaprojektowany w stylu *art deco* przez Marcina Weinfeldta ma bardzo burzliwą historię. Wybudowany przed wojną, na początku mieścił w sobie przestrzeń biurową oraz luksusowe apartamenty. Na jego szczycie przez długi czas widniała antena Doświadczalnej Stacji Telewizyjnej widoczna z odległych części miasta. Bryła budynku mimo swojej masywności nie zakłócała przestrzeni, a wręcz ją uspokoiła. Dobrze zaprojektowana stalowa konstrukcja obiektu przetrwała wiele pocisków w czasie wojny i budynek stał się symbolem zniszczeń – wykorzystywano jego wizerunek na antywojennych plakatach. Powojenna odbudowa w stylu socrealistycznym powołała do istnienia Hotel Warszawa. Od 2010 roku trwa remont mający na celu przywrócić przedwojenny wygląd budowli i nadać chwila Prudential będzie znowu przyjmował hotelowych gości.

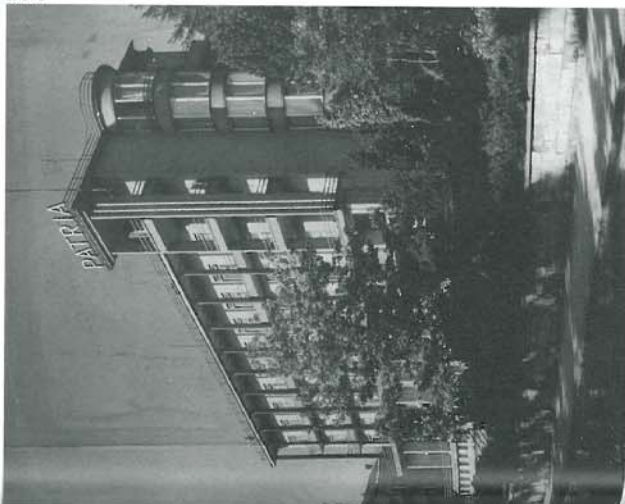
Kinga Nyck

Pensjonat „Patria” Jana Kiepury w Krynicy-Zdroju

W okresie międzywojnia Krynica stała się jednym z najbardziej prestiżowych europejskich kurortów, gdzie bawiła elita ówczesnego życia towarzyskiego. Zasadny był slogan reklamowy tamtych czasów, który wolał „nie stać Cię na Krynicę – jeźdź za granicę!”.

Uzdrowska zespółu poprowadzono-krzywickiego zyskała renomę prawdziwego matczynika nowoczesnej architektury modernistycznej najwyższej próby. Pensjonat „Patria”, zbudowany w 1934 r. dla Jana Kiepury według projektu Bohdana Pniewskiego, późniejszego profesora Politechniki Warszawskiej, Nowy Dom Zdrojowy w Krynicy (proj. Witold Minkiewicz, 1939). Dom Zdrojowy w Żegiestowie (proj. Adolf Szyszko-Bohusz, 1928), pobliski pensjonat „Warszawianka” tegoż autora, inwestycja dr. Adolfa Urbana (1928). Sanatorium Ociemniałych Żołnierzy w Muszynie (proj. Włodzimierz Gruszczyński, 1935), budynki dworców kolei linowo-terenowej na Górę Parkową w Krynicy (1937) – upamiętniają międzywojenny rozwój uzdrowskich popradzich, które zyskały wtedy europejską klasę i stanowią milowy krok w rozwoju polskiej modernistycznej myśli architektonicznej (Por. Rafał Barycz, Paulina Szalas-Pędzińska, *Nowoczesna*

architektura ziem górskich, „Builder” nr 8/2016). Budowa „Patrii” kosztowała Jana Kiepurę zawrotną wtedy sumę 3 milionów dolarów. Budynek był uznawany za najnowocześniejszy obiekt hotelowo-uzdrowskiowy ówczesnej Europy. Swoji miodowy miesiąc spędziła tam przyszła holenderska para królewska. Smukłe żelbetowe filary budynku, utrzymanego w duchu zredukowanych form klasycznych, nadały mu niesamowity rytm i ekspresję. Ekskluzywnie

dr arch. Rafał Barycz

Bohdan Wiktor Kazimierz Pniewski (1897–1965)

Ukończył studia na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej. Po uzyskaniu dyplomu został profesorem tej uczelni. Z jego pomysłu powstały osiedla warszawskie na Mokotowie i Żoliborzu, a przede wszystkim pawilon firmy „Hersel” na PWK w Poznaniu. Dzięki wygraniu konkursu na polskie poselstwo w Sofi zdobył kontakty z państwowymi zleceniodawcami. W wyniku tego powstał w Warszawie szereg liczących się obiektów, np. przebudowa pałacu Brühla na Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Sądy Grodzkie, Pawilon Polski na Wystawie w Paryżu, jak i niezrealizowany projekt Forum Piłsudskiego z wygraną przez niego w konkursie Świętynią Opatrzności. Podejmował się również projektowania obiektów prywatnych, jak willa przy ul. Klonowej czy pensjonat „Patria” w Krynicy. W architekturze Pniewskiego budulcem był najczęściej kamień – cech kamieniarzy nadał mu swe członkostwo honorowe – a cechy modernizmu zmiękzone są polską historią czy folklorem. Po wojnie największym problemem w jego twórczości były naciski socrealizmu, niszczące np. świętyni projekt Narodowego Banku oraz Sejmu, gdzie przykładowo zmuszono go by pokonać socrealistyczną dekoracją śhip z nierdzewnej stali. Dalsze tego rodzaju naciski widać w biurcu MON i gmachu Polskiego Radia, a powrót do nowoczesności w gmachu Archiwów i w Domu Chłopa. Specyficznym i gigantycznym zadaniem była rozbudowa Teatru Wielkiego, którą zakończono już po jego śmierci. Pochowany został w Alei Zasłużonych na Cmentarzu Powązkowskim w Warszawie.

Tadeusz Barnci

Fot. 1. Bohdan

Kwartal miejski

W czasach postępującego hedonizmu i konsumeryzmu podtrzymanie przez współczesną architekturę ciągłości kulturowej jest ważne dla naszej tożsamości. Warszawski kwartał miejski usytuowany w sercu stolicy i jego historia są takim przykładem ciągłości naszej kultury materialnej.

100 lat po odzyskaniu niepodległości Rzeczpospolita znajduje się w Unii Europejskiej w aliamie politycznym, gospodarczym i kulturowym kręgu państw wyrosłych z cywilizacji Morza Śródziemnego. Po odzyskaniu niepodległości w 1918 roku Rzeczpospolita zbudowana i ukształtowana historycznie na Umii Obojga Narodów, na tradycji tolerancji religijnej i kulturowej oraz

na wartościach Europy łacińskiej, znajduje się w szczególnym okresie kulturowym i cywilizacyjnym. Wokół niej dotychczasowe wartości zanikają nader często zastępowane niczym godnym uwagi. Z dotychczasowych poszukiwań i sporów nad filozofią bytu oraz etosu chrześcijaństwa zbudowanego na uznaniu nadrzędnej wartości pojedynczego bytu ludzkiego pozostają, jako uboga karykatura tej wartości, jedynie bezrefleksyjny hedonizm

SYMBOLE EPOKI
1918-2018

i konsumeryzm. Postępuje destruktywizacja kultury europejskiej. Niestety na skutek dramatycznych przemian wojennych i powojennych, społecznych oraz kulturowych kilku ostatnich dziesięcioleci ciągłość kultury materialnej i społeczna świadomość kulturowa została naruszona. Polski pejzaż miast, miasteczek, siedlisk i wsi ulega zubożeniu lub zatarciu.

Dlatego ważne jest wskazywanie takich wydarzeń architektury i urbanistyki polskiej ostatniego stulecia, które podtrzymują *continuum*, pamięć i *genius loci* przestrzeni, w której żyjemy. Wydarzeń, które tę żywą przestrzeń rozwijają poprzez dodawanie do niej współczesnych elementów architektury, cywilizacji, techniki i technologii oraz życia gospodarczego.

SKARBY NARODOWE

Jest w Warszawie kwartał miejski, którego historia rozwoju przez ostatnie stulecie zdaje się być bardzo dobrym przykładem takiego ewolucyjnego narastania budującego kulturową wartość i *continuum*. Nawet jeśli w jego historii znalazł się wyjątek całkiem rewolucyjnej przemiany fragmentu tej przestrzeni – wyjątek potwierdzający regułę pokojowego narastania przez stulecie *genius loci* tego kwartału i miejsca.

Pomiędzy Alejami Jerolimskimi (dawnej 3 Maja), ulicą Nowy Świat, ulicą Książęcą oraz Skarpą Warszawską z usytuowanym na jej skraju romantycznym Parkiem na Książęcym, zaprojektowanym w XVIII wieku przez Szymona Bogumiła Zuga dla rodziny królewskiej, wyrastały od odzyskania niepodległości w 1918 roku gmachy budujące wielkość drugiej i trzeciej Rzeczpospolitej.

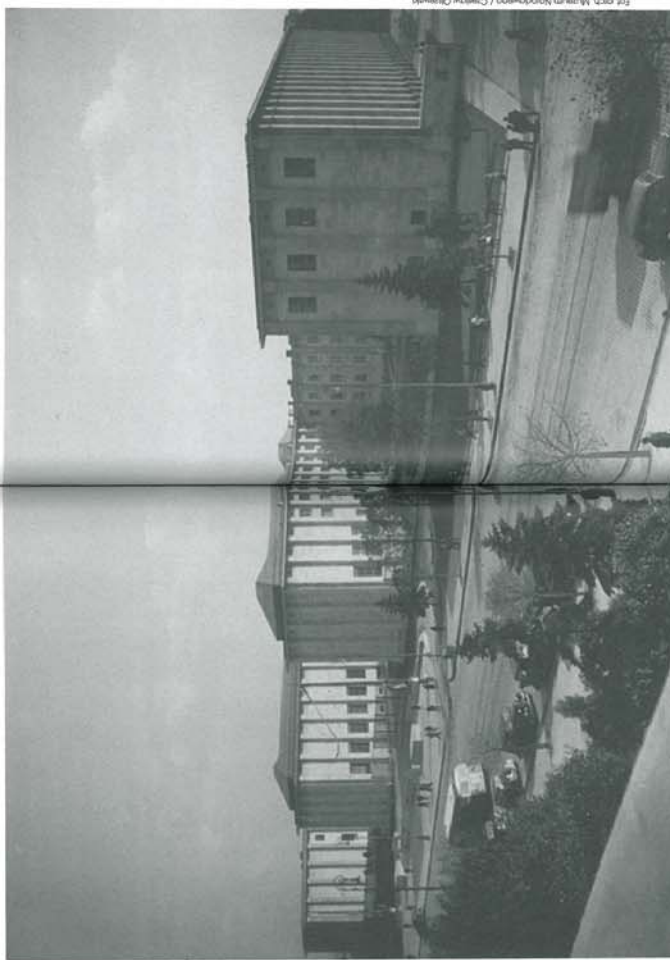
Dom Partii obecnie CBP

GMACHY TWORZĄCE HISTORIĘ

Muzeum Narodowe, po wielu konkursach architektonicznych, w tym pierwszym sytuującym je przelotnie w pobliskim Jazdowie, znalazło tutaj swoją trwałą siedzibę w wybitnym gmachu zaprojektowanym przez architekta Tadeusza Towińskiego, oraz w końcowej fazie budowy przez architekta Stanisława Dygata i wzniesionym, nie bez trudności materialnych oraz debat w latach 1927–1938. Rewolucyjnym wydarzeniem w obszarze kwartału była natomiast decyzja podjęta w 1947 roku o zastąpieniu jego narożnej części północno-zachodniej, w tym XIX-wiecznego budynku Izby Obrachunkowej (1827), późniejszej siedziby Ministerstwa Komunikacji RP, oraz czynszowej zabudowy mieszkalnej, gmachem siedziby nowopowstałej, swoiście lewicowej partii politycznej mającej, jak pokazała historia, rządzić Polską przez następne blisko czterdzieści lat. Wyłoniony w konkursie projekt gmachu został wykonany przez zespół przedwojennych uznanych architektów w składzie: Wacław Kłyszewski, Jerzy Mokrzyński, Eugeniusz Wierzbicki, znanych też z racji swych sukcesów i skuteczności jako „Tygrysy”, a będących wychowankami tak wybitnych architektów jak Rudolf Świerczyński (autor m.in. pobliskiego, mistrzowskiego gmachu Banku Gospodarstwa Krajowego), Czesław Przybylski (autor m.in. Dworca Głównego w Warszawie), czy Juliusz Żorawski (autor m.in. Domu z Żaglewem w Alei Przyjaciół w Warszawie).

PONADCZASOWY PROJEKT

Gmach Domu Partii wzniesiono według projektu „Tygrysów” w latach 1948-1952. Jest to modernistyczny, monumentalny, klasycyzujący w swych rytmach kamiennych elewacji i kompozycji megarzaliwów, podcieni oraz tarasów, ponadczasowy budynek. Został on zbudowany bez socrealistycznych dodatków rzeźbiarskich i płaskorzeźb pokazywanych w pracy konkursowej, co, biorąc pod uwagę, że ukończenie budowy przypadło już w okresie obowiązywania doktryny socrealizmu w architekturze PRL, było i pozostało ważnym osiągnięciem legendarnej skuteczności

Powyżej: widok z góry kwartału Muzeum Narodowego
1. Muzeum Narodowe, 2. Dom Partii,
3. Centrum Gleidowe, 4. Nowy Świat 2.0
Po prawej: Muzeum Narodowe, 1938 rok;

Fot. AMC - Andrzej Chodzyński

Centrum Giełdowe

Fot. Piotr Krąkiewski

Nowy Świat 2.0

autorów projektu. Bezcenne wnętrza zaprojektowane w tradycji polskiej sztuki i wykonane przez wybitnych polskich rzemieślników: kamieniarzy, stolarzy, ebenistów, ślusarzy, adeptów kowalstwa artystycznego, sztukatorów, meblarzy – dopełniają jakości gmachu, który został uznany za zabytek i wpisany do rejestru w 2009 roku. W latach 1991–2000 Dom Partii, już jako Centrum Bankowo-Finansowe był siedzibą otwartej na nowo Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie. W 1994 roku został ogłoszony przez agendę Rządu RP, zorganizowany przez SARP, konkurs architektoniczny na projekt Centrum Giełdowego przy ulicy Książęcej w Warszawie, jako nowej **siedziby Giełdy Papierów Wartościowych (...)**. Laureatami konkursu zostali architekt Andrzej M. Chołdzyński i architekt Stanisław Fiszer, którzy zrealizowali w latach 1996–2000 projekt Centrum Giełdowe we wszystkich jego fazach, a architekt Andrzej M. Chołdzyński kierował całym zespołem, realizując także projekt wnętrza i wyposażenie gmachu.

DIALOG PRZESTRZENNY

Centrum Giełdowe w sposób ewolucyjny kontynuuje zapis kwartału historycznego, czerpiąc swoją siłę i wyraz architektoniczny z ponadczasowych wzajemnych relacji i dialogu z Parkiem na Książęcym Szymona Bogumiła Zuga i otaczającymi go Sąsiadami: Muzeum Narodowym, Domem Partii, Bankiem Gospodarstwa Krajowego, XIX-wiecznymi kamienicami u zbiegu Nowego Świata i Książęcej. Gmach Centrum Giełdowe jest budynkiem swojej epoki przełomu XX i XXI wieku. Pozostaje w strumieniu *continuum* tego miejsca, używając współczesnej mu technologii i techniki oraz na równi z nimi tradycyjnych materiałów. Jest to także gmach kontekstualny, który tworząc nową wartość architektoniczną, wydaje się nadawać współczesnego znaczenia i odczytu sąsiadującym z nim dziełom architektonicznym. Z kolei w roku 2011 rozpoczęto analizy urbanistyczne rozbudowy Domu Partii. Po ogłoszonym w roku 2012 konkursie za zaproszeniami powierzono prace projektowe laureatowi tegoż konkursu

Fot. Piotr Krąkiewski

Architektowi Andrzejowi M. Chołdzyńskiemu, który wykonał wraz z zespołem projekt we wszystkich jego fazach zrealizowany następnie w latach 2013–2015. **Gmach „Nowy Świat 2.0”** został wzniesiony jako zwornik architektoniczny i urbanistyczno-funkcjonalny otwierający Trakt Królewski na Park na Książęcym. Łączy on Dom Partii z Centrum Giełdowym poprzez swoją szklano-stalową architekturę oraz wielowątkową, lecz dbającą o harmonię tektonikę XXI-wiecznego detalu i ekspresyjno-funkcjonalistyczną bryłę wspartą na rzeźbiarskich pylonach. Rytm tych pylonów buduje pierzeję nowego owalnego placu. Plac ten tworzy wraz z dziedzińcem Domu Partii i jego północnym placem-belwederem od Alei Jerozolimskich sekwencję linearną trzech nowych przestrzeni publicznych tego kwartału.

Wydaje się, że złożony system powiązań kompozycyjnych zastanej tkanki historycznej oraz wielość relacji widokowych zostały i tym razem dopełnione gmachem ekspresyjnym, kontekstualnym, o silnej tożsamości architektonicznej. Jednocześnie zmienił on w danym miejscu wszystko, nie zmieniając niczego, jak się wydaje w *genius loci* tego wielowątkowego, ponaddwustuletniego kwartału Warszawy.

Daniel Ciesielski

Arseniusz Romanowicz (1910-2008)

Kinga Nycz

Centralny Dom Towarowy w Warszawie

Zbieg ulicy Kruczej i Alej Jerozolimskich, handlowe serce Warszawy – Centralny Dom Towarowy zbudowany w 1951 roku, autorstwa Zbigniewa Ihnatowicza. Mimo panującego socjalizmu obiekt został zaprojektowany w duchu modernizmu. Był jednym z pierwszych w PRL budynków z parkingiem podziemnym oraz drugim w Warszawie ze schodami ruchomymi. CDT najpierw działał jako obiekt handlowy, a później jako dom dziecka. Na dachu budynku istniał taras, na którym w czasach PRL urządzano pokazy mody. W 1975 roku w budynku wybuchł pożar, który ogarnął trzy piętra. Obiekt przetrwał, ale wymagał generalnego remontu. Po modernizacji w latach 80. przemianowano go na „Smyk” i stał się częścią Domów Towarowych Centrum. Między 2015-2018 północna część budynku zastąpiono nowym, współczesnym skrzydłem. Oryginalna pozostała tylko część od strony Alej Jerozolimskich. Obecnie CeDeT działa jako obiekt handlowo-biurowy.

Kinga Nycz

Piotr Paweł Szymaniak (1911-1967)

Jeden ze znakomitych absolwentów Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej. Był projektantem w Centralnym Biurze Studiów i Projektów Budownictwa Kolejowego. Stał się jednym z bardziej znaczących architektów stolicy. Wraz ze swoim współpracownikiem – Arseniuszem Romanowiczem – współtworzył znaczną część warszawskich przystanków i dworców kolejowych. Warto wspomnieć o całej linii średnicowej Warszawa Wschodnia–Warszawa Ursus. Część ich wspólnych projektów stanowi obecnie architektoniczną wizytówkę Warszawy. Owocem ich twórczości architektka nie należy jednak kojarzyć wyłącznie z obiektami kolei. Piotr Szymaniak był współautorem m.in. Restauracji na Gubałowcu w Zakopanem (1939 r.) oraz przystanki wioślarskiej YMCA w Warszawie (1947–48 r.). Ponadto brał udział w licznych konkursach architektonicznych, w których był niejednokrotnie nagradzany. Do zbioru jego odznaczeń można zaliczyć również przyznany w 1963 r. Order Sztandaru Pracy II klasy. Został pochowany na cmentarzu Stare Powązki w Warszawie.

Ewa Migatuńska

Zbigniew Ihnatowicz (1906-1995)

Wspólnie z Jerzym Romańskim wygrał w 1948 r. konkurs SARP-u na budynek Centralnego Domu Towarowego w Warszawie. Stworzył dzieło zaliczane do europejskich ikon architektury modernistycznej powstałych po II wojnie światowej. W 1933 r. ukończył studia architektoniczne na Politechnice Warszawskiej. Do wybuchu II wojny światowej prowadził bardzo aktywne życie twórczo-zawodowe, wygrywając nagrody w konkursach architektonicznych i urbanistycznych SARP-u. Z pola walki we wrześniu 1939 r. dostał się do niemieckiej niewoli. Lata powojenne wypełnione były pracą zawodową architekta w państwowych instytucjach. W okresie 1956-1976 pracował jako nauczyciel akademicki na Wydziale Architektury Wnętrz ASP w Warszawie.

W tamtym czasie miejscem szczególnym, „architektoniczną kotwicą” były Zakłady Artystyczno-Badawcze ASP grupujące wybitnych twórców. Realizowano tam śmiało projekty na europejskim poziomie. W zespole tym jednym z najaktywniejszych twórców był właśnie Ihnatowicz. Artyści ci stworzyli m.in. Ośrodek Sportowy „Warszawianka”, wnętrze Dworca Śródmieście w Warszawie, Dom towarowy „Dukat” w Olsztynie, projekt kościoła w Sochaczewie, projekt polskiego pawilonu Expo-58 w Brukseli. Architekt pracował dydaktycznie do 1982 r. w Instytucie Architektury Politechniki Białostockiej. W 1969 r. został laureatem Nagrody Honorowej SARP-u za „wybitne zasługi dla rozwoju współczesnej architektury polskiej”.

Przemysław Krajewski

Lech Tomaszewski (1926-1982)

Architekt, konstruktor, wybitny artysta, naukowiec, pedagog, organizator i uczestnik życia w ASP w Warszawie. Był prodziekanem na Wydziale Architektury Wnętrz, dziekanem i kierownikiem pracowni wzornictwa w Zakładach Doświadczalnych ASP, kierownikiem Katedry Wzornictwa Przemysłowego, profesorem nadzwyczajnym oraz rektorem Akademii Sztuk Pięknych. To absolwent Politechniki Warszawskiej Wydziału Inżynierii Lądowej prowadzący pracę naukową z zakresu topologii płaszczyzn i systematyki form. Prace zawodową rozpoczął w Zakładach Artystyczno-Badawczych kierowanych przez Jerzego Soltana, gdzie wykonał wiele projektów z zakresu architektury wnętrz i wystaw we współpracy z Hansenem, Zamcznikiem, Soltanem i Ihnatowiczem. Był współautorem kulturowych realizacji lat 60.: baru Wenecja na Woli, Stadionu Warszawianki, wnętrz dworca Wnętrz. W 1958 r. rozpoczął pracę pedagogiczną na warszawskiej ASP na Wydziale Architektury Wnętrz. W 1969 r. prowadził cykl wykładów *Morphology of Form* w licznych uczelniach Stanów Zjednoczonych. Natomiast w 1977 r. zainicjował powstanie Wydziału Wzornictwa Przemysłowego. Poza tym uczestniczył w pracach komisji senackich, był członkiem Rady Wyższego Szkolnictwa Artystycznego w Polsce 1966-1972. W latach 1963-1965 był głównym konsultantem Centralnej Wzorniczej Rady Naukowej Artystów Powszechnego Użytku, w 1966-1972 członkiem Rady Naukowej T.W.P., a przez dwie kadencje jej przewodniczącym. Jesienią 1981 r. brał udział w pracach Komitetu Organizacyjnego I Kongresu Kultury Polskiej. Kongres został przerwany wprowadzeniem stanu wojennego.

Lech Koliński

Jerzy Soltan (1913-2005)

„Stąd można by powiedzieć, że hasło «projektowanie dla człowieka», projektowanie dla ludzi, powinno na hasło: projektowanie wspólnie z ludźmi... projektowanie z człowiekiem- użytkownikiem” - cytat z listu Jerzego Soltana do Zbigniewa Ihnatowicza z 1971 r. tłumaczy założenia, jakimi kierował się architekt podczas swojej pracy twórczej. Sławiając człowieka w centrum zainteresowań, pokazywał duszę prawdziwego humanisty. Był człowiekiem ukształtowanym przez rzeczywistość burzliwych dziejów początku XX w. Pobyt w obozie koncentracyjnym zaowocował przetłumaczeniem książki pt. *Kiedy katedry były białe* autorstwa Le Corbusiera, z którym przez wiele lat się przyjaźnił, jako osoba zafascynowana architekturą, absolwent Wydziału Architektury Politechniki Warszawskiej, teoretyk architektury i pedagog, miał bardzo duży wpływ na przeniesienie na polski grunt założeń modernistycznej architektury oraz stworzenie środowiska projektantów skupionych wokół Zakładów Doświadczalnych ASP w Warszawie, powstałych z jego inicjatywy w 1954 r. Praca wspólnie ze Zbigniewem Ihnatowiczem. Lechem Tomaszewskim oraz wieloma innymi artystami w zakładach owocowała ciekawymi projektami architektonicznymi zrealizowanymi w duchu modernizmu, takimi jak Dworzec Śródmieście w Warszawie; Zespół Sportowy „Warszawianka”; „Start”; Bar Wenecja i wiele innych.

Kamil Krasucki

Andrzej M. Choldziński (ur. 1960)

Architekt wszechstronny i wielowarstwowy. W jego projektach i realizacjach materia architektoniczna i przestrzeń są kształtowane jednocześnie rzeźbiarsko, malarzsko i inżyniersko. Zwolennik nierewolucyjnych, a ewolucyjnych przemian w kulturze materialnej i współczesnego odczytywania filozofii neoplatonistycznej. Z upodobaniem i znanstwem pracuje zarówno nad asocjacyjnymi semantycznymi w architekturze, jak i projektami współczesnych symbolicznych ogrodów.

Tworzy w różnych skalach – od projektów urbanistycznych przez kolejne gmachy aż po projekty mebli. Poszukuje wartości w kontekstualnym definiowaniu każdego projektu. Kontynuuje i rozwija w swej pracy tradycję wczesnego modernizmu z silnymi odniesieniami do sztuki nowoczesnej, w tym malarstwa: fowizm, neopresjoniizm, nabistów i awangardy lat powojennych, szczególnie tej z lat 50. XX wieku. Troska o detale architektoniczny i umiejętna praca z tradycyjnymi oraz współczesnymi materiałami i technologiami czyni od lat z każdej jego realizacji indywidualne i ważne wydarzenie. Laureat kilkudziesięciu nagród, w tym Nagrody Państwowej RP Pieniężnego Stopnia za wybitne osiągnięcia twórcze w dziedzinie architektury.

Daniel Ciesielski

Stacja metra Plac Wilsona w Warszawie

Projekt koncepcyjny stacji metra Plac Wilsona w Warszawie został wyłoniony w konkursie miasta Stołecznego Warszawy i Metra Warszawskiego. Stacja została otwarta 8 kwietnia 2008 roku, po realizacji przez laureata tegoż konkursu, architekta Andrzeja M. Choldzińskiego ze swoją pracownią, wszystkich faz projektu, łącznie z projektem wykonawczym i nadzorem autorskim prac budowlano-wyposażeniowych.

Oprócz światowego wyróżnienia stacji metra Plac Wilsona przez ponad 900 ekspertów Kongresu MetroRail w Kopenhadze w 2008 r. tytułem „najlepsza stacja metra” była ona w 2006 r. finalistą Światowego Konkursu „Gemex Building Award” w Meksyku, Monterrey na najlepszy gmach użyteczności publicznej realizowany z użyciem technologii żelbetonowej, a w roku 2014 została umieszczona przez telewizję CNN na liście 12

najbardziej imponujących i interesujących w Europie. Stacje metra to jedne z najtrudniejszych do projektowania i realizacji obiektów użyteczności publicznej – odwiedzane jednocześnie przez znaczną liczbę użytkowników, potencjalnych widzów i odbiorców architektury oraz sztuki inżynierskiej. Stacja metra Plac Wilsona używa umiejętnie konstrukcji i technologii inżynierskiej, w tym wymogów funkcjonalnych, akustycznych i ergonomicznych jako integralnych elementów swej narracji oraz semantyki. Projekt i realizacja tej przestrzeni ma wiele warstw kognitywnych oraz symbolicznych i kulturowych. Doświadczenie jej może być zarówno kalkoicynie, jak też świadome, poprzez lekturę analityczną. Tworzywem tej przestrzeni użytkowej jest także materia pomowna rzeźbiarsko, malarzsko i funkcjonalnie-użytkowo. Ta renesansowa trójca daje jednak i jednocześnie ważność: zarówno koncepcji kompozycji chromatycznej – barwie i światłu, jak też odbiorczy percepcji trójwymiarowej przestrzeni oraz współtworzącej je technologii, funkcji użytkowej i ergonomii. Taki jest wielowarstwowy modernizm tego projektu realizowanego na początku XXI wieku.

Daniel Ciesielski

Stanisław Niemcezyk (ur. 1943)

Konsekwentnie tworzy własny świat – architektury pełnej romantyzmu, indywidualnej w formie i skali, bogatej w detal o unikalnym charakterze.

Podkreślenia szczególnie wymaga „konsekwencja”, rozumiana jako stała zasada trzymająca się raz wytyczonej drogi warsztatu artystycznego. Nie oznacza to, że Niemcezyk przy tak głębokiej dyscyplinie twórczej osiągnął ten sam efekt i powielał raz wymyślone „patenty”. Wręcz przeciwnie: za każdym razem wzbogaca swój warsztat o nowy kontekst miejsca i nowe związki przestrzenne oraz materialnej kompozycji, nowego detalu, wychodzących zarazem „spod tej samej ręki”. Użycie cegły, kamienia czy betonu to nie tylko budowanie muru. To architektura struktury, która ma swoisty porządek, swoją warstwowość, rytm, akcenty. Jest tu miejsce na wyidealizowane formy, kreowanie tekstury, faktury, barwy, wydobycie światła i cienia. Ten maleńki modułarny prefabrykat znajduje w wyobraźni Niemcezyka tysiące zastosowań dla rzeźbienia narożników, sztywnych lub miękkich linii horyzontalnych lub wertykalnych, zawsze jak trzeba. Stanisław Niemcezyk nie szuka nowoczesności. On ją tworzy samorzutnie poprzez indywidualizm rozstrzygnięć formalnych oraz stałe doskonalenie rzemiosła, które w jego umyśle i świecie wyobraźni przetrada się w sztuce.

Stanisław Denko

Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka

Port Lotniczy Rzeszów-Jasionka swoją historią sięga do lat 40., kiedy to w miejscu obecnego lotniska dla celów wojennych została wybudowana droga startowa o długości 1200 m i szerokości 40 m. Dzisiejszy port kojarzony jest przede wszystkim z nowoczesną bryłą terminalu pasażerskiego, która swoim wyglądem przypomina czaszą spadochronu. Jego konstrukcję stanowi stalowy szkielet ramowy uzupełniony konstrukcją żelbetową monolityczną, co daje swobodę w rozbudowywaniu go o kolejne elementy. Przy lotnisku funkcjonuje Ośrodek Kształcenia Lotniczego Politechniki Rzeszowskiej, który posiada zestaw samolotów szkoleniowych oraz nowoczesny symulator lotu. Port odegrał ogromną rolę w rozwoju gospodarki województwa podkarpackiego, otwierając nie tylko Polskę, ale także cały świat na możliwości, które oferuje ten region.

Projekt: APA Czech Duliński Wróbel.

Etyla Niewiarowska

Stanisław Kuś (ur. 1925)

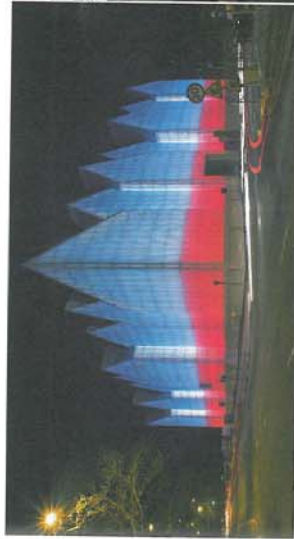
Profesor Stanisław Kuś to postać nietuzinkowa, która odznacza się swoim donobstwem z zakresu budownictwa nie tylko w Polsce, ale i na arenie międzynarodowej. Architekt oddał się przede wszystkim pracy nad teorią kształtowania i projektowania konstrukcji sprężonych oraz stalowych dźwiżach rozpiętości, a w szczególności przekryć kolowo-symetrycznych. Profesor jest autorem i współautorem szeregu obiektów, m.in.: Spodka w Katowicach, silosów na sodę w Janikowie, krytej pływalni w Gorzowie i Zgorzelcu, kompleksu sportowego w syryjskim Aleppo, ale także wielu artykułów, książek i norm budowlanych. Jego twórcza działalność została niejednokrotnie doceniona, o czym świadczą 30 nagród ministerialnych oraz wiele odznaczeń państwowych. Profesor swój szczególny ślad zostawił na Politechnice Rzeszowskiej. Będąc trzykrotnie jej rektorem, uzyskał od wojska Ośrodek Kształcenia Lotniczego w Jasionce oraz utworzył wspólnie z Politechniką Warszawską Ośrodek Kształcenia Szybowcowego w Beżmierzach. W 2014 r. został odznaczony tytułem *honoris causa* tej uczelni. Dziś Profesor jest przede wszystkim ogromnym przykładem i motywacją dla następnych pokoleń inżynierów budownictwa.

Etyla Niewiarowska

Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie

Nazywana często „lodowym zamkiem” filharmonia powstała w hiszpańskiej pracowni Estudio Barozzi Veiga w 2007 r. Architekci zaproponowali strzelistą formę nawiązującą do sąsiednich kamienic oraz kolor biały na elewacji – dodający budynkowi cechy dominanty. W nocy budynek jest podświetlany, przez co sprawia wrażenie góry lodowej płynącej w mroku. Miejsce powstania filharmonii też nie jest przypadkowe, ponieważ budynek stoi na miejscu nieistniejącego już Domu Koncertowego. Przemysłowy układ funkcjonalny, czystość wnętrza oraz „zjawiskowa architektura” przyczyniły się do przyznania europejskiej nagrody architektonicznej im. Miesa van der Rohe w 2015 r. Budynek kontrowersyjny w formie, budzący wiele emocji, może dlatego taki wyjątkowy. Nie ma wątpliwości, że Filharmonia im. Mieczysława Karłowicza w Szczecinie będzie jednym z obiektów, który będzie reprezentował nasze czasy w podręcznikach architektury dla przyszłych pokoleń.

Klaudia Giermanek

Klaudia Giermanek

Vitka w Warszawie

Budynek luksusowego domu handlowego przy ul. Brackiej w Warszawie, zaprojektowany przez pracownię Kuryłowicz & Associates, powstał na działce przy Al. Jerozolimskich, na której przed wojną stała kamienica zniszczona podczas działań wojennych. Wyciągnięta potudniowo-wschodniego narożnika podkreśla dawny przebieg ul. Brackiej, która po 1945 roku, po przebiegu ul. Kruczej dalej na północ, straciła status ulicy przecinającej Al. Jerozolimskie, po stronie potudniowej funkcjonując jako krótki łącznik dochodzący, przez skrzyżowanie z ul. Nowogrodzką, do Placu Trzech Krzyży. Budynek o pow.

użytkowej 21 081 mkw. ok. połowę tej powierzchni ma w części naziemnej, drugą połowę zaś w podziemiu, gdzie mieści pięć kondygnacji garażowych. Kondygnacje handlowe połączone są kaskadą schodów ruchomych wzdłuż elewacji ul. Brackiej. Na ostatnim piętrze znajduje się część restauracyjna i konferencyjna z pięknym widokiem na dachy Warszawy. Budynek przeznaczony do sprzedaży towarów luksusowych tenże luksus interpretuje architektonicznie jako powściągliwą, ponadczasową elegancję wyrażoną precyzyjnie opracowaną formą zrealizowaną poprzez rozwiązania wyrafinowane technicznie. Elewacje pokryte czarnym brazylijskim granitem Matrix w narożnikach wykonane są z płyt ok. 4-metrowej wysokości ciętych po łuku. Szkleńlenie na zaokrąglonych narożnikach jest ze szkła gętego.

Posażki wykonano z żywicy zacieranych z korundem pod nadzorem projektantów projektujących ich wzory według cech materiału *in situ*. Od strony zachodniej układ komunikacji pionowej budynku wsparty jest zespołem wind osobowych i magazynewym, pozostawiając poszczególne kondygnacje z wolnymi powierzchniami do elastycznych aranżacji handlowych. Budynek otrzymał wiele prestiżowych nagród, w 2012 r. Nagrodę Property Forum, architektoniczną nagrodę „Polityki” i inne. W 2015 r. został wybrany (jako jeden z dwóch) budynek Pracowni Kuryłowicz & Associates) do stałej kolekcji Muzeum Sztuki Nowoczesnej w Warszawie.

Ewa Kuryłowicz

Stefan

Kuryłowicz (1949-2011)

Dyplom architekta uzyskał w 1972 r. na Wydziale Architektury Politechniki Warszawskiej i zaraz po tym rozpoczął tam pracę naukowo-dydaktyczną, którą kontynuował jako prof. dr hab. do 2011 r. Działal w Pracowni Projektowania

Architektury Przemysłowej i Wielkoprzestrzennej, a od 1999 r. był jej kierownikiem. Za priorytet uważał łączenie teorii z doświadczeniem praktycznym, wyznając zasadę, iż obowiązkiem architekta wykonującego zawód zaufania publicznego jest konfrontacja własnej twórczości z odbiorcami.

W latach 1983-1990 był ponadto szefem założonej przez siebie Autorskiej Pracowni Architektury działającej w ramach Autorskich Pracowni Architektury Przedsiębiorstwa Państwowego. W 1990 r. przekształcił ją w Pracownię Kuryłowicz & Associates i prowadził do dnia swojej śmierci. Był współautorem wielu prestiżowych obiektów nagradzanych

Stefan Kuryłowicz & Associates

w konkursach krajowych i zagranicznych.

Najważniejsze z nich to warszawskie: Dom Towarowy Vitka, budynek biurowe, tj. Prosta Tower, Focus Filtrów; siedziby firm PLL LOT, Fuji Film Poland, EMI Pomaton; budynek przemysłowe: Arcon ISC, Osterwig w Nieporęcie. Był też projektantem budynków i osiedli mieszkaniowych, np. osiedle Eko Park i Martina Mokołów; budynków hotelowych: Hilton w Gdańsku, Hilton Double Tree w Łodzi oraz kościołów: w Nowym Dworze Mazowieckim, na osiedlu Widzów w Łodzi, w Grodzisku Mazowieckim, na osiedlu Wierzbno w Warszawie. Po 2011 r. Pracownia Kuryłowicz & Associates zrealizowała projekty wykonane przy jego udziale: Biurowiec Q22, Budynek biurowo-apart-hotelowy The Tides wraz z siedzibą WTW, Narodowe Forum Muzyki we Wrocławiu, terminal lotniczy w Modlinie, Stadion w Białymostku i inne.

Kuryłowicz był działaczem Stowarzyszenia Architektów Polskich SARP, jego wiceprezesa i sędzią konkursowym. Działal w Izbie Architektów RP; będąc w latach 2002-2006 jej pierwszym rzecznikiem odpowiedzialności zawodowej. Z ramienia SARP pracował w Międzynarodowej Unii Architektów UIA. W roku 2010 został zaproszony do 5-osobowego Komitetu Doradczego Sekretarza Generalnego ONZ ds. Przebudowy Siedziby Organizacji Narodów Zjednoczonych w Nowym Jorku. W roku 2009 otrzymał nagrodę Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego.

Ewa Kuryłowicz

Siedem stacji II linii metra Odcinka Centralnego w Warszawie

w Warszawie

Projekt koncepcyjny wielobranżowy siedmiu stacji II linii metra Odcinka Centralnego został wyłoniony w międzynarodowym konkursie Unii Europejskiej ogłoszonym w 2007 roku przez Miasto Stołeczne Warszawa, Zarząd Transportu Miejskiego i Metro Warszawskie. Konkurs ten wygrało Konsorcjum Metroprojekt i AMC - Andrzej M. Choldziński.

Na zaproszenie AMC współpracował z nim m.in. Wojciech Fangor, światowej sławy malarz i grafik. Siedem stacji i sześć tuneli zostało oddanych do użytku 8 marca 2015 r. Zostały zbudowane według projektu koncepcyjnego Andrzeja M. Choldzińskiego sporządzonego we współpracy z Wojciechem Fangorem w zakresie koncepcji prac malarskich i układów chromatycznych. Idea przestrzeni publicznej kształtowanej materiału pojmowaną zarówno rzeźbiarsko, jak malarsko oraz funkcjonalnie-użytkowo była w tej koncepcji kontynuowana na wzór zasady przyjętej w projekcie stacji metra Plac Wilsona. Renesansowa trójada miała i w tym przypadku nadać jednako ważność zarówno koncepcji kompozycji chromatycznej - barwie i światłu, jak rzeźbiarskiej percepcji trójwymiarowej przestrzeni oraz współtworzących jej: technologii, funkcji użytkowej i ergonomii. Eksperymentalnym zamysłem było wzmocnienie w tym akurat projekcie jego malarskiego i chromatycznego aspektu. Było to możliwe od początku i chromatycznego aspektu. Było to możliwe od początku i chromatycznego aspektu. Było to możliwe od początku i chromatycznego aspektu.

pracy nad pierwszym konceptem dzięki współpracy w tej fazie architekta z artystą malarzem. Rezultatem takiej decyzji i współpracy są

zrealizowane wnętrza do stacji metra, które jako rzeźbiarsko-malarskie artefakty pomierają przestrzeń miasta, niezawodnie informują w jego pejzażu metropolitalnym o istnieniu oraz położeniu podziemnej kolei i jej przystanków. Szklane, barwne rzeźbiarskie artefakty komunikują swoim wielowątkowym kształtem i barwą; każdy przystanek informuje swą własną linią chromatyczną. Zgrupowane wokół kolejnych skrzyżowań roje kolorowych, szklanych, zmiennych w świetle

porach roku „motyli” tworzą każdorazowo, w relacji ze zmiennym otoczeniem i kontekstem miasta, zamierzoną nową wartość artystyczną i semantyczną. Są one umyślnie więcej niż architektura, są artefaktem kulturowym budującym tożsamość danego miejsca. Z kolei we wnętrzu każdej ze stacji, na ścianach zatworzonych, Wojciech Fangor namalował linearne obrazy, na każdej stacji inne, rozwijające koncepcję i przyjętą rodzinie barwną każdą ze stacji.

Daniel Ciecielski

Kazimierz Szulborski (1940-2015)

Od 1963 r. poświęcił się pracy jako nauczyciel akademicki. W ciągu ponad pół wieku aktywności stał się wychowawcą kadr naukowych i wielu pokoleń inżynierów. W ramach pracy na Politechnice Warszawskiej był m.in. Kierownikiem Zakładu Mechaniki Konstrukcji, a następnie Katedry Projektowania Konstrukcji na Wydziale Architektury. Na kartach historii polskiej nauki prof. Kazimierz Szulborski zapisał się niewątpliwie jako wybitny specjalista w dziedzinie mechaniki budowli i konstrukcji budowlanych. Do jego największych osiągnięć naukowych należą nowatorskie prace badawcze dotyczące podwieszanych konstrukcji cięgowych.

Profesor Szulborski potrafił ponadto doskonale przekładać teoretyczne osiągnięcia na działania praktyczne. Był centymem projektantem konstrukcji kościołów, budynków mieszkalnych i użyteczności publicznej, jak również rzeczoznawcą budowlanym. Opracował około 100 projektów konstrukcji obiektów budowlanych, w tym m.in. przebudowy i zabezpieczenia budynków w Kazimierzu Dolnym i fabryce żelazny w Puławach, projekty konstrukcyjne kościołów w Piastowie, Górach Kampinoskich, Mrozach i Zielonce, a także projekty konstrukcji budynków mieszkalnych, w tym m.in. „Melody House” przy ul. Szuca, budynku przy ul. Górnosąskiej 4

w Warszawie czy budynku wysokościowego o wysokości 120 m - „Jucka City” w Warszawie z czterokondygnacyjną częścią podziemną. Był współautorem projektu budowlanego konstrukcji budynku biurowo-konferencyjnego „Hanza Tower” w Szczecinie z trzykondygnacyjną częścią podziemną. O pozycji profesora Szulborskiego jako rzeczoznawcy świadczą wielokrotne pełnienie przez niego funkcji przewodniczącego zespołów kryzysowych powołanych przez Wojewodę Mazowieckiego i Prezydenta m.st. Warszawy w sytuacji zaistniałych katastrof i awarii budowlanych, w tym m.in. np. „Europlex” w Warszawie. Ponadto liczbą znacznie ponad 300 ekspertyz technicznych, których był głównym autorem bądź współautorem, mówi sama za siebie. W tym są m.in. dotyczące takich obiektów, jak: Reform Plaza, Norway House, Kopernik Office Center, Classic Centrum, Centrum Biurowo-Handlowe Millennium, Centrum 2000, West Gate, Dom pod klonami, Sasaki Crescent, Centrum Koszyki, Jasna Centrum, Zaułek Piękna, Prosta Center, Orco Tower, Teatr Polski, Szkoła Główna (zlokalizowana przy ul. Krakowskie Przedmieście 26/28), zabudowa dawnych Zakładów Norblina, ul. Foksal 13, ul. Flory 1, 3 i 5, GTC Galeria Mokołów, Centrum Manufaktura w Łodzi, Złote Tarasy itd.

W swoim pracownym życiu Profesor Kazimierz Szulborski wykazał się ponadto ogromnym zaangażowaniem w działalność na rzecz samorządu zawodowego inżynierów budownictwa.

Cedel, Warszawa
Fot. Piotr Kozłowski

PARTNER
WYDANIA

AMC – Andrzej M. Choldżyński

AMC – Andrzej M. Choldżyński to autorskie biuro i pracownia projektowa założone w 1998 roku w Warszawie przez Andrzeja M. Choldżyńskiego, Architekta. Najstarszy trzon współpracowników stanowią w pracowni architekci, którzy brali udział w pracach projektowych nad Centrum Giełdowym przy ul. Książęcej w Warszawie. Z nimi współpracuje grono młodszych koleżanek i kolegów, którzy zdobyli swoje różnorodne

doświadczenie w Polsce i poza jej granicami, posiadających kilku- lub kilkunastoletni staż w AMC – Andrzej M. Choldżyński. Pracownia corocznie daje szansę podjęcia współpracy także młodym architektom – absolwentom. Andrzej M. Choldżyński, Architekt i jego pracownia realizowali kilkadziesiąt projektów, w znakomitej większości zakończonych budową i oddaniem do użytkowania, o różnorodnych

funkcjach użyteczności publicznej: zarówno państwowe, prywatne, jak i samorządowe, w tym infrastrukturalne – m.in. stacje warszawskiego metra pierwszej oraz drugiej linii, projekty biurowe, instytucji kulturalnych, projekty sal koncertowych oraz teatralnych, innowacyjnych gmachów szkolnictwa wyższego, projekty centrów konferencyjnych i kongresowych, metropolitalne projekty urbanistyczne oraz architektoniczne, w tym

projekty usług i handlu oraz projekty wielofunkcyjne na rekultywowanych obszarach przemysłowych, projekty rewitalizacji i rozbudowy obiektów zabytkowych, projekty metropolitalne wielofunkcyjne w centrach miast, hotelowo-konferencyjne-usługowo-biurowe, projekty mieszkaniowe, a ostatnio wielofunkowe i wielofunkcyjne projekty urbanistyczno-architektoniczne siedlisk powszechnie dostępnego mieszkalnictwa.

Fot. arch. Pracownia AMC - Andrzej M. Chotałżyński

1. Zespół mieszkaniowy w Elancourt, Francja
2. Zespół mieszkaniowy w LSM, Lublin
3. Sale koncertowe i siedziba Sinfonia Varsovia w Warszawie
4. Instytut Polski w Paryżu
5. Instytut Polski w Paryżu: sala fedralino - kinowa
6. Centrum Giełdowe, siedziba Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie
7. Lipowy Park - siedziba Pekao SA w Warszawie
- 8,10. Stacja metra Plac Wilsona w Warszawie
9. Stacja metra Wawrzyszew w Warszawie
11. Projekt rozbudowy lotniska Okęcie w Warszawie
12. Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej
13. Biurowiec Ambassador w Warszawie
14. Sale koncertowe Muzeum Fryderyka Chopina w Żelazowej Woli
15. Stacja metra Rondo Daszyńskiego - 2. linia metra w Warszawie
16. Stacja metra Nowy Świat - Uniwersytet - 2. linia metra w Warszawie
17. Stacja metra Rondo ONZ - 2. linia metra w Warszawie
18. Stacja metra Świętokrzyska - 2. linia metra w Warszawie
19. Stacja metra Nowy Świat - Uniwersytet - 2. linia metra w Warszawie
20. Stacja metra Centrum Nauki Kopernik - 2 linia metra w Warszawie
21. Stacja metra Stadion Narodowy - 2. linia metra w Warszawie
22. Stacja metra Wilenska - 2. linia metra w Warszawie
23. Nowy Świat 2.0 - rozbudowa Domu Parfil
24. Centrum usługowe Serenada w Krakowie
- 25,26. Ceedet - rozbudowa i przebudowa CDT zwany też „Sityk” w Warszawie
- 27,29. Warsaw Hub - zespół hotelowo - biurowo - kongresowy w Warszawie
28. Działalność mieszkaniowa na terenach poprzemysłowych, dzielnica Ursus, Warszawa
30. Budynek mieszkalniowe z usługami przy ul. Wileńskiej w Warszawie
- 31,32. Działalność mieszkaniowa Nowe Jezuicki, Ursynów, Warszawa
- 33-35. Polskie Wydawnictwo Muzyczne, ul. Fredy 9, Plac Piłsudskiego, Warszawa
- 36,37. Działalność mieszkaniowa Spacerowa, dzielnica Klifny, Kraków.

Przykładowe projekty AMC (Andrzej M. Chotałżyński):

- Zespół mieszkaniowy jedno- i wielorodzinny w Blancourt - Francja z CCK Architects.
- Zespół mieszkaniowy wielorodzinny w LSM w Lublinie (z arch. arch. Artur Chotałżyński, Bolesław Szelmach, Tomasz Jabłoński).
- Hotele przy rondzie Mogiłskim w Krakowie z J.K. Ingarden DEPT).
- Instytut Polski w Paryżu Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP (dla „Fischer DEPT”).
- Siedziba Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie - Centrum Giełdowe SA wraz ze St. Fiszorem.
- Zespół budynków biurowych Lipowy Office Park przy ul. Żwirki i Wigury w Warszawie.
- Trzy Stacje i linii metra w Warszawie: Plac Wilsona, A-18, Wawrzyszew, A-22, Młociny, A-23.
- Centrum Innowacji i Zaawansowanych Technologii Politechniki Lubelskiej.
- Budynek biurowy „Ambassador” przy ul. Domaniewskiej w Warszawie.
- Siedem stacji odninka centralnego II linii metra i sześć tuneli odninka centralnego II linii metra w Warszawie: stacja: Rondo Daszyńskiego, Rondo ONZ, Świętokrzyska, Nowy Świat - Uniwersytet, Centrum Nauki Kopernik, Stadion Narodowy, Dworzec Wileński.
- Budynek biurowy przy ul. Wolońskiej w Warszawie.
- Rozbudowa Domu Parfil przy ul. Nowy Świat w Warszawie o budynek biurowo-usługowy „Nowy Świat 2.0” wraz z wielopostanowowym parkingiem przy Rondzie de Gaulle’a i zabudową poddani Domu Parfil.
- Zespół handlowo-usługowy „Serenada” w Krakowie.
- Rozbudowa i przebudowa wraz z rewitalizacją poprzeczną wpisem do rejestru zabytków Domu Towarowego CDT w Warszawie.

Przykładowe projekty AMC (Andrzej M. Chotałżyński) w toku:

- Zespół budynków wyspecjalizowanych biurowych, usługowych z hotelami, centrum kongresowym, hotelem i usługami oraz parkingami podziemnymi przy ul. Sienniej, ul. Towarowej w Warszawie.
- Zespół mieszkaniowy z usługami na terenach poprzemysłowych w Warszawie.
- Zespół budynków mieszkalnych wielorodzinnych z usługami przy ul. Wileńskiej w Warszawie.
- Przebudowa i rozbudowa zabytkowego neorenesansowego gmachu Polskiego Wydawnictwa Muzycznego przy Placu Piłsudskiego, ul. Fredy 8 w Warszawie.
- Projekt modelowego osiedla mieszkaniowego Nowe Jezuicki w Warszawie.
- Projekt parku pejzazowego z mieszkańcami i usługami w dzielnicy „Klifny” w Krakowie.

Zespół AMC - Andrzej M. Chotałżyński

Fot. Dornis Cassel